

مالکیت فکری در پهنش بر نامه های ماهواره ای

با تالید بر محتوای معاهدات حقوقی سازمان های پهنش

www.ketab.ir

دکتر خدیجه صلح میرزایی
عضو هیئت علمی دانشگاه بوعلی همدان

سرشناسه	صلح میرزایی، خدیجه، ۱۳۵۴ -
عنوان و نام پدیدآور	مالکیت فکری در پخش برنامه‌های ماهواره‌ای با تأکید بر محتوای معاهدات حقوقی سازمان‌های پخش
مشخصات نشر	تهران: خرسندی، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۱۴۲ ص
شابک	978-600-114-636-7
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۳۹-۱۴۲
موضوع	تلویزیون -- پخش مستقیم ماهواره‌ای -- قوانین و مقررات
موضوع	Direct Broadcasting Satellite Television -- Law and Legislation
موضوع	تلویزیون -- پخش -- قوانین و مقررات
موضوع	Television Broadcasting -- Law and Legislation
موضوع	تلویزیون -- پخش -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	Television Broadcasting -- Law and Legislation -- Iran
موضوع	مالکیت معنوی
موضوع	Intellectual Property
موضوع	مالکیت معنوی (حقوق بین‌الملل)
موضوع	Intellectual Property (International Law)
موضوع	پخش برنامه -- قوانین و مقررات
موضوع	Broadcasting -- Law and Legislation
موضوع	پخش برنامه -- ایران -- قوانین و مقررات
موضوع	Broadcasting -- Iran -- Law and Legislation
موضوع	تلویزیون
موضوع	Television
رده‌بندی کنگره	۳۷۵ / ۴۳۰۷ K
رده‌بندی دیویی	۷۵۷۷ / ۳۴۱
شماره کتابشناسی ملی	۳۷۶۷۳۹

انتشارات خرسندی

خیابان انقلاب، خیابان فخررازی، خیابان لبافی‌نژاد، نرسیده به

خیابان دانشگاه، پلاک ۱۷۴، واحد ۲

تلفن: ۵-۶۶۹۷۱۰۳۴ و ۵-۶۶۴۹۰۵۸۴

فروشگاه شماره ۱: دانشگاه تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، تلفن: ۶۶۴۱۰۲۰۳

فروشگاه شماره ۲: میدان انقلاب، خیابان منیری جاوید (اردیبهشت)، پلاک ۹۲، تلفن: ۶۶۹۵۰۷۵۹

فروشگاه شماره ۳: خیابان انقلاب، نرسیده به میدان فردوسی، کوچه شهید براتی، دانشکده حقوق دانشگاه آزاد،

طبقه زیرین (قسمت کتابفروشی) تلفن: ۶۶۷۵۵۹۱۰

پست الکترونیک: Khorsandy.pub@gmail.com

سایت اینترنتی: www.Khorsandypub.com

مالکیت فکری در پخش برنامه‌های ماهواره‌ای

با تأکید بر محتوای معاهدات حقوقی سازمان‌های پخش

دکتر خدیجه صلح میرزایی

چاپ اول: ۱۳۹۵ - تیراز: ۵۰۰ جلد - قیمت: ۱۲۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-114-636-7

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۴-۶۳۶-۷

فهرست مطالب

پیشگفتار	۹
مقدمه	۱۱
فصل اول: کلیات و جایگاه مالکیت فکری پخش رادیو و تلویزیون در روابط بین الملل و ایران	۱۵
مبحث اول - کلیات، مفاهیم، تعاریف، مانع و فعالیت‌ها	۱۵
بند اول - مفهوم و تقسیم‌بندی مالکیت معنوی	۱۵
۱. مالکیت فکری چیست؟	۱۵
۲. تقسیم‌بندی مالکیت‌های فکری	۱۵
الف) مالکیت‌های ادبی و هنری	۱۶
ب) مالکیت‌های صنعتی	۱۷
۳. سازمان جهانی فکری (وایپو)	۱۸
۴. معاهدات سازمان جهانی مالکیت معنوی	۱۹
الف) در زمینه اختراعات	۱۹
ب) در زمینه علائم تجاری	۱۹
ج) در زمینه طرح‌های صنعتی	۱۹
د) در زمینه اسامی مبدأ و ثبت بین‌المللی	۱۹
۵. معاهدات بین‌المللی که توسط WIPO اداره می‌شوند	۱۹
ذ) معاهداتی که در جهت حمایت از مالکیت صنعتی به وجود آمده‌اند	۱۹
ر) معاهداتی که در زمینه طبقه‌بندی بین‌المللی ایجاد شده‌اند	۲۰
ز) معاهداتی که در جهت حمایت از مالکیت ادبی و هنری به وجود آمده‌اند	۲۰
۶. عضویت در این معاهده‌ها	۲۰
۷. علت عدم عضویت	۲۱
۸. حقوق مرتبط و مالکیت‌های ادبی و هنری	۲۱
۹. کپی‌رایت و حقوق مرتبط کدامند؟	۲۲

۲۲	۱۰. تفکیک حقوق مرتبط از حق مؤلف
۲۳	ج) زمینه‌های مختلف مالکیت‌های فکری
۲۳	۱) ثبت اختراعات
۲۴	۲) نشان تجاری
۲۵	۳) طراحی صنعتی
۲۵	۴) حقوق کپی‌رایت و همجواری
۲۶	۵) اجرای حقوق مالکیت معنوی
۲۷	د) پیشینه تاریخی حمایت از حقوق مالکیت ادبی و هنری
۲۹	هـ) نگاهی به حقوق مالکیت ادبی و هنری در قوانین ایران
۳۱	ر) نگاه ایران در عرصه بین‌المللی حقوق مالکیت فکری
۳۴	بند دوم - ریس رادیو، تلویزیون بینشی در حال تحول
۳۶	بند سوم - مالکیت عمومی پخش صوتی و تصویری و رادیو - تلویزیون عمومی
۴۰	بند چهارم - تمیز و تمایز بین رسانه‌ای
۴۲	مبحث دوم - وضعیت حقوق سازمان‌های پخش رادیویی و تلویزیونی
۴۸	بند اول - سازمان صدا و سیما در جمهوری اسلامی ایران

فصل دوم: چهارچوب حق وقف حمایت از حق مؤلف و حقوق مرتبط در

۵۱	سازمان‌های پخش
۵۱	الف) حمایت از حقوق مالکیت ادبی و هنری در قوانین بین‌المللی
۵۲	ب) نقش مالکیت معنوی در حوزه فعالیت‌های ساینی
۵۴	ج) بررسی کنوانسیون‌های مالکیت‌های فکری ماهواره‌ای
۵۴	۱. کنوانسیون برن
۵۷	۲. کپی‌رایت و کنوانسیون جهانی حقوق مؤلف
۶۱	۳. کنوانسیون رم
۶۲	۴. موافقتنامه ترنپس

فصل سوم: ارتباط مالکیت معنوی با فعالیت‌های فضایی در تعاریف و چهارچوب

۶۵	کنوانسیون‌های بین‌المللی
۶۵	۱. پخش ماهواره‌ای در خدمت کشور مبدأ و سایر کشورهای مدخل
۶۵	۲. تعاریف دارندگان حقوق آثار
۶۶	۳. تعاریف قانونی در خصوص پخش‌کننده و دارندگان حقوقی
۶۶	۴. پخش ماهواره‌ای مشمول حقوق انحصاری مؤلف می‌شود؟
۶۸	الف) کنوانسیون‌های بین‌المللی در رابطه با مالکیت معنوی فضای بیرونی
۶۸	اصول بین‌المللی در رابطه با مالکیت معنوی
۶۸	۱) کنوانسیون پاریس برای حمایت از مالکیت صنعتی
۶۹	۲) کنوانسیون برن برای حمایت از آثار هنری و ادبی

۶۹	۳) معاهده کپی رایت WIPO (WCT)
۷۰	۴) توافقنامه جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت معنوی (توافقنامه TRIPS)
۷۰	اصول بین‌المللی مربوط به فضا
۷۲	۱) معاهده فضا
۷۳	۲) کنوانسیون ثبت
۷۵	ب) بررسی کنوانسیون‌های بین‌المللی مالکیت فکری در حوزه پخش برنامه‌های ماهواره‌ای ...
۷۵	۱. کنوانسیون برن
۷۵	۱-۱. الحاق به کنوانسیون برن
۷۶	۱-۲. عهدنامه برن و ماهواره
۷۹	۲. کنوانسیون برن در
۸۰	۱-۳. عهدنامه رم و ماهواره
۸۱	۳. کنوانسیون بروکسل (ماهواره‌ها) ۱۹۷۴
۸۴	۴. کنوانسیون فوگرا (وانگاشت)
۸۴	۵. موافقتنامه تربیه
۸۶	۲-۵. حمایت از سانس‌های پخش رادیو و تلویزیون در موافقتنامه (تریپس)
۸۸	۶. سازمان‌های جهانی مالکیت معنوی (واپو)
۸۹	۱-۶. عضویت در سازمان مالکیت معنوی
۸۹	۲-۶. واپو و آثار تبعات حقوقی سرقت سیگنال‌ها
۹۱	۷. پیمان WIPO در حقوق مؤلف (WCT) مقررات ضبط و اجرای آثار صوتی (WPPT) ..
۹۴	ج) فعالیت‌های اخیر مرتبط با فضا و مالکیت معنوی
	فصل چهارم: تحلیل و بررسی محتوای معاهدات حقوق سازمان‌های پخش در
	ارتباط با حقوق مالکیت فکری ماهواره‌ها با تاکید بر کارهای حقوقی سازمان
۹۷	مالکیت معنوی (WIPO)
۹۷	الف) منظور از پخش مستقیم از طریق ماهواره چیست؟
۱۰۲	۱. پیمان WIPO در خصوص سازمان‌های پخش و پخش کابلی
۱۰۷	۲. تفسیر ماده پنجم کنوانسیون پاریس
۱۰۸	۳. ویژگی برنامه‌ها
۱۰۹	۴. ویژگی‌های دریافت
۱۰۹	سؤالات و موضوعات مطرح شده
۱۱۲	۵. «کشورهای صاحب برنامه» را چه باید معنا کرد؟
۱۱۲	۶. مشکلات مربوط به همکاری‌های ماهواره‌ای و کابلی
۱۱۴	ب) راهکارهای حقوقی سازمان مالکیت فکری WIPO
۱۲۰	۱. حد و مرز حمایت
۱۲۱	۲. بندهای مرتبط با منافع عموم
۱۲۲	۳. صداقت در ارتباطات تجاری

۱۲۷	ج) چالش‌ها و پرسش‌های روبه‌رو
۱۲۷	۱. کاربرد قانون مالکیت معنوی ملی / منطقه‌ای در فضا
۱۳۳	نتیجه‌گیری
۱۳۹	منابع و مآخذ
۱۳۹	الف - منابع فارسی
۱۴۰	ب - منابع انگلیسی و فرانسه
۱۴۱	ج - منابع حقوقی
۱۴۲	د - منابع اینترنتی

پیشگفتار

گذر از فناوری و رشد ابزارهای ارتباطی، چالش‌های حقوقی این ابزارها را بسیار بیشتر و پیچیده‌تر نگاه داشته کرده است. مالکیت فکری در ارتباط با این ابزارها از جمله موضوعاتی است که کنوانسیون‌های مختلف جهانی را با آن روبه‌رو نموده است و حدود دو قرن است که کشوران مختلف جهان را با انعقاد معاهدات دوجانبه و کنوانسیون‌های مختلف بین‌المللی درگیر نموده است.

در سال‌های اخیر بحث مالکیت فکری در ایران بسیار مورد توجه بوده و تحقیقاتی هرچند ناکافی در این زمینه صورت گرفته است. بسیاری از تحقیقات سعی در ارائه موضوعاتی از جمله عضویت و عدم عضویت ایران در کنوانسیون‌های مختلف و ارزیابی آثار مثبت و منفی آن دارند و بسیاری از صاحب‌نظران سعی در ارائه دلایل برای تأثیر مثبت عضویت ایران در کنوانسیون‌ها و ارائه نظریاتی مبنی بر آسیب‌هایی که متوجه ایران از قبل عدم عضویت به این سازمان‌ها شده است کرده‌اند و عده‌ای دیگر معتقدند که پذیرفتن شرایط و اصول این کنوانسیون‌ها به نفع کشور نیست.

این تحقیق در پی اثبات تأثیرات مثبت و منفی عضویت و عدم عضویت ایران در این کنوانسیون‌ها نیست و همین‌طور سعی در بررسی تحقیقات نظری این کنوانسیون‌ها ندارد. بلکه سعی دارد به تجزیه و تحلیل مباحث حقوقی و کاربردهای عملی از این کنوانسیون‌ها باشد.

گرچه جمهوری اسلامی ایران تاکنون به عضویت معاهدات و قراردادهای بین‌المللی مهم مربوط به حمایت از حقوق مالکیت‌های فکری (معاهدات کپی‌رایت و حقوق مرتبط) نیوسته است و از این رویان‌هایی به کشور وارد شده است.

اما هدف اصلی این کار یافتن جوابی به چگونگی تعمیم کنوانسیون‌های مختلف مالکیت فکری بر ماهواره و ارائه پیشنهادات و راهکارهای مختلف است.

به همین علت در ابتدا به شرح کلی از مباحثی که اطراف این موضوع از جمله: مفاهیم وجود مالکیت معنوی را معرفی نموده و به بررسی ارتباط مالکیت معنوی با فعالیت‌های فضایی می‌پردازد و همین‌طور حقوق رسانه‌های جدید، تحولات تکنیکی ابزارهای رسانه‌ای، تاریخچه، تالیف، جایگاه ایران و سازمان صداوسیما در عرصه بین‌المللی مالکیت فکری پرداخته شد. بخش دوم، اصول موجود تحت قانون مالکیت معنوی بین‌المللی و قانون بین‌المللی فضایی را معرفی می‌کند و بحث اساسی آن نیز چهارچوب حقوقی کنوانسیون‌های مختلف در ارتباط با ماهواره را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد و از قیل این تجزیه و بررسی‌ها به ارائه راهکارهای حقوقی برای کشور است. بخش چهارم، به فعالیت‌های اخیر که در سازمان ملل متحد از جمله WIPO صورت گرفته است اشاره دارد و به مسائل خاصی که در رابطه با حمایت از حقوق مالکیت معنوی در فضا مطرح شده است را از منظر پتانسیل توسعه آتی سیف و سحر از فعالیت‌های تجاری بین‌المللی نشان می‌دهد.

مقدمه

برای طرح کردن مشکلات مربوط به حقوق مؤلف درباره استفاده از ماهواره‌ها برای بخش آثار، لازم است از شروط معاهدات بین‌المللی قابل اجرا در بخش رادیو و تلویزیونی زمین شروع کرد.

در ابتدای تأمل جنبه بین‌المللی درباره مشکلات ناشی از حقوق مؤلف بخش ماهواره‌ای و به‌ویژه در کارهای حفاظتی معاهده مربوط به انتشار سیگنال‌های حامل برنامه‌های بخش ماهواره‌ای (معاهده بروکسل) در سال هزار و نهصد و هفتاد و چهار، کارشناسان حقوق مؤلف معتقد بودند که باید در مقرراتشان به تفاوت ناشی از پیام‌های حقوقی معاهدات بین‌المللی مالکیت فکری و مقررات وضع شده توسط اتحادیه بین‌المللی ارتباط از راه دور (ITU) را در نظر بگیرند.

می‌دانیم که معاهده جهانی درباره حقوق مؤلف که در تاریخ بیست و چهارم ژوئیه هزار و نهصد و هفتاد و یک در پاریس بازنگری شد، حاوی این نکته است که اصولاً بخش رادیویی و تلویزیونی مشمول حقوق انحصاری مؤلف است. با این حال این ابزار قانونی به قانون‌گذاران ملی اجازه می‌دهد برخی محدودیت‌ها را برای این حق انحصاری قائل شوند.

بر اساس اقدامات مقدماتی بازنگری پاریس، پذیرفته شده است که این محدودیت‌ها گسترده‌تر از محدودیت‌های اجازه داده شده در معاهده برن نباشد که این محدودیت‌ها از زمان قانون بروکسل هزار و نهصد و چهل و هشت شامل مواد نسبتاً مشخصی است. به این ترتیب در تفسیر این مواد اخیر درباره بخش رادیویی تلویزیون زمینی است که باید پاسخی

به مسائل حقوق مؤلف جست‌وجو کرد؛ مسائلی که درباره پخش برنامه‌ها از طریق ماهواره مطرح می‌شود.

مقررات اساسی توسط ماده یازده معاهده برن مشخص شده است؛ ماده‌ای که اصل حق انحصاری اجازه پخش رادیویی آثار یا انتشار عمومی بی‌سیم آنها را می‌دهد. ظاهراً این مقررات مشابه مقررات قابل اجرا برای هر نوع پخش برنامه با اجرای عمومی است. شباهت این مقررات منطقی است زیرا از دیدگاه حقوق مؤلف هیچ تفاوت ماهوی بین اجرای صحنه‌ای پخش تلویزیونی یا سینمایی وجود ندارد. اما پس از تأیید حقوق انحصاری مؤلف، ما، یازدهم به قانون‌گذاران ملی حق تغییر این حقوق را داده است و همین طور در اینجا اجازه مؤلف، دیگر لازم نیست و پخش‌کننده رادیویی فقط مجبور است به مؤلف مزدی را بپردازد که استناد از اثر وی عادلانه تلقی شود به نحوی که مؤلف دیگر حق مذاکره ندارد و در صورت نبود مذاکرات قراردادی، فقط عدالت و انصاف است که می‌تواند به عنوان معیار تعیین مزد محسوب شود.

در حال حاضر بحثی که در WIPO (وایپو) در خصوص تدوین معاهده در گرفته است در پی روزآمد کردن حمایت‌های حقوقی در تشکیلات پخش امواج رادیو و تلویزیون در سطح بین‌الملل است و این موضوع البته برای کشورهای در حال توسعه امری اساسی است. دسترسی این کشورها و شناخت و آگاهی آنها نسبت به این موضوع نقش حیاتی در روند پیشرفتشان داراست. این کشورها باید همزمان حمایت از تشکیلات پخش امواج را جدی نموده و دسترسی به آن را به نفع مردم کلید تبادل اطلاعات و افزایش همکاری تلقی کنند، به خصوص برای آنها که راهی برای تأمین هزینه دسترسی ندارند.

برای فهم دقیق‌تر تبعات چنین معاهده‌ای در خصوص حمایت از تشکیلات پخش به کشورهای در حال توسعه، می‌بایست سؤال را در پیش‌زمینه وسیع‌تری مطرح کرد:

بحثی در سطح جهانی که حدود بیست سال است در صنعت رسانه‌ای جریان دارد. در سطح حکومت‌ها و جوامع و در مورد آینده پخش رادیویی و نحوه حمایت از آن مطرح است.^۱

می‌توان این گونه در نظر گرفت که هسته اصلی بحث قوانین مربوط به گردش اطلاعات و نحوه انتشار آن است. موارد اصلی بحث در خصوص پخش اینها هستند: (۱) پیشرفت روزافزون تکنولوژی؛ (۲) گرایش به مالکیت رسانه‌ها و همسویی صنعت رسانه با سایر صنایع. این موارد در پیش زمینه‌ای مطرح می‌شوند که در آن عدم برابری در دسترسی به اطلاعات بین کشورهای پیشرفته و کشورهای در حال توسعه به چشم می‌خورد و همچنین عدم برابری بین خود کشورهای گوناگون در حال توسعه.^۲

با این حال موضوعاتی را به خصوص امواج به طور اعم مطرح کرده و ارتباط آن را با منافع کشورهای در حال توسعه ارزیاب خواهیم کرد و این ارزیابی می‌بایست راهکارهای کلیدی برای بررسی این موضوع را به دست خواهد دهد.

خدیجه صلح‌میرزایی

تابستان ۱۳۹۵

۱. Dyson, Kenneth, Humphveyeys, and simon Jean – Paul, Broadcasting and new media Policies in West Europe, Londres: Routledge. 1988, P.63.

۲. گزارش بانک جهانی ۱۹۹۸